

УДК 330.131.7:336.71

Ю. П. Макаренко,
д. е. н., професор,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро
В. О. Гришанова,
студентка 6-го курсу, магістр,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро

ПРИБУТКОВІСТЬ ТА РИЗИКОВАНІСТЬ СТРАТЕГІЇ ВІДКРИТОЇ "КОРОТКОЇ" ВАЛЮТНОЇ ПОЗИЦІЇ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Yu. Makarenko,
Doctor of Economic sciences, professor, The Dniprovskyy National University named after Oles' Gonchar
V. Hryshanova,
6th year student, master, The Dniprovskyy, National University named after Oles' Gonchar

PROFITABILITY AND RISKINESS IN THE STRATEGY OF OPEN "SHORT" CURRENCY POSITION COMMERCIAL BANK

У статті проаналізований досвід застосування комерційними банками стратегії відкритої "короткої" валютної позиції, на основі якої побудовано надзвичайно прибуткова стратегія надання кредитів у національній валюті за рахунок залучення довгострокових валютних депозитів та їх конверсії в національну валюту. Підсумований також і непередбачуваний негативний результат застосованої стратегії в умовах надзвичайної ситуації валютно-фінансових криз в Україні 2008—2009 рр. та 2014—2016 рр. з класичними збитками від ризиків "короткої" валютної позиції в умовах росту курсу іноземної валюти.

The article considers an experience of using Raiffeisen Bank Aval's open-ended "short" currency position strategy, based on which an extremely lucrative strategy for providing loans in the national currency has been developed, is drawn through the attraction of long-term foreign currency deposits and their conversion into the national currency. Summed up also the unpredictable negative result of the applied strategy in the context of the emergency situation of the currency and financial crises in Ukraine 2008—2009 and 2014—2016 with the classical losses from the risks of a "short" currency position in the conditions of the growth of the foreign exchange rate is summarized.

Ключові слова: "довга" валютна позиція, "коротка" валютна позиція, маржа відсоткових ставок кредитів у національній та іноземній валютах, валютний ризик "короткої" валютної позиції при рості курсу іноземної валюти.

Key words: "Long" currency position, "short" currency position, interest rate margin in national and foreign currencies, currency risk of a "short" foreign currency position with the growth of the foreign exchange rate.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Валютна позиція (foreign exchange position) — це співвідношення вимог (активів балансу) і зобов'язань (пасивів балансу) банку в кожній іноземній валюті та в кожному банківському металі. При їх рівності валютна позиція вважають закритою, а при нерівності — відкритою. Відкрита валютна позиція є короткою, якщо обсяг зобов'язань за іноземними валютами та банківськими металами перевищує обсяг вимог, і довгою, якщо обсяг вимог за іноземними валютами та банківськими металами перевищує обсяг зобов'язань [16].

Відкрита "коротка" валютна позиція виникає в разі конверсійних операцій банку по продажу іноземної валюти за національну валюту (обсяг валютних активів балансу стає меншим обсягів валютних зобов'язань балансу), а також у разі створення валютних контрактів кредитного ризику за рахунок частки прибутку банку

(обсяг "чистих" валютних активів балансу після часткового погашення контрактами резерву стає меншим обсягів валютних зобов'язань балансу). Наявність відкритих валютних позицій є одним із елементів як додаткового прибутку банку, так і одним із елементів можливих збитків банку за рахунок ризику трендових змін в співвідношенні курсу іноземної валюти до національної валюти України [5].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням стратегії валютних операцій та валютним ризикам, які виникають при середньостроковому та довгостроковому відкритті "довгих" та "коротких" валютних позицій банком в результаті конверсійних операцій присвятили свої праці українські та зарубіжні вчені серед яких: А.В. Андрушко [1], Н.О. Ботвіна [2], А.А. Во-

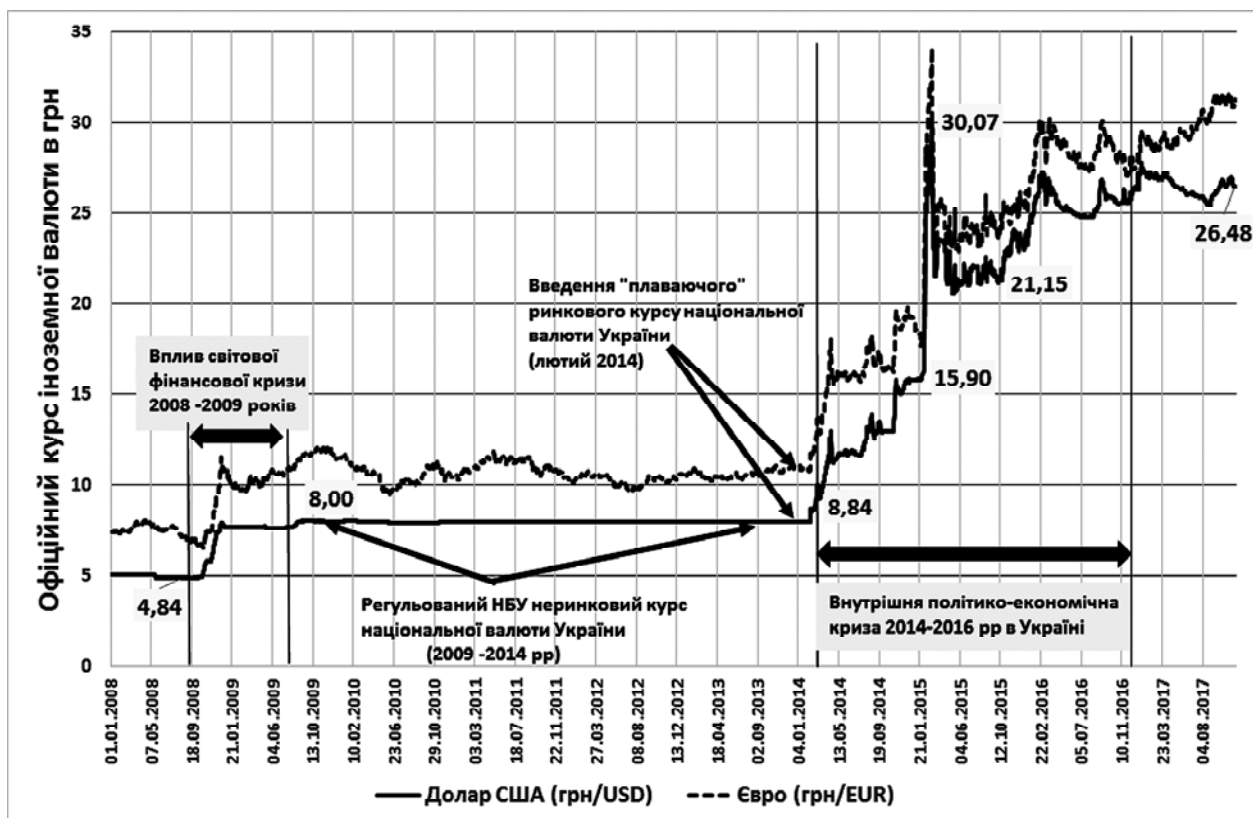

Рис. 1. Динаміка офіційних валютнообмінних курсів вартості основних іноземних валют у національній валюті України у 2007—2017 рр.

Джерело: побудовано самостійно за даними НБУ [16].

лицька [3], Ю.Б. Деркач [4], О.В. Дзюблюк [5], К.Л. Ларіонова [6], О.О. Павлюк [7], Л.О. Примостка [9], Л.А. Пуш [12], К. Редхер та С. Хьюс [13], К.Т. Свєшнікова [14], А.В. Фалюта [15], проте залишилось багато суперечностей, які потребують детального подальшого уточнення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є аналіз ефективності та ризикованості розроблених банком стратегій відкритих валютних позицій в іноземній валюті як з погляду досягнутих додаткових прибутків, так і з погляду реалізації значних збитків внаслідок негативних наслідків валютного ризику, що виник за рахунок непрогнозованої "стрижкової" девальвації національної валюти України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відомо, що класична теорія ризику валютних операцій банку передбачає, що відкрита валютна позиція банку може бути як джерелом валютного ризику втрат капіталу, так і джерелом валютних прибутків капіталу, що залежить від середньострокового та довгострокового тренду напрямку зміни курсу валют відносно національної валюти України відносно курсу на момент створення відкритої валютної позиції [15]. При цьому при відкритті "довгій" валютної позиції збитки банку виникають при зниженні курсу відповідної іноземної валюти відносно національної валюти України — відносних втрат банку при конверсії іноземної валюти в національну валюту, одночасно зростання курсу іноземної валюти при відкритті "довгій" валютної позиції банку прино-

сить банку прибутки при конверсії іноземної валюти в національну валюту за курсом продаж вищим, ніж курс на момент придбання валютних активів за національну валюту України.

Якщо у 2005—2008 рр. розміри нормативів допустимих відкритих валютних позицій були 20% від регулятивного капіталу банку для "довгої" валютної позиції та 10% від регулятивного капіталу банку для "короткої" валютної позиції [10], що давало банкам можливість будувати середньострокові та довгострокові валютні стратегії щодо відкритих валютних позицій, то вже в першій валютно-фінансовій кризі 2008—2009 рр. з "стрижковою" девальвацією національної валюти з 4,85 грн/USD до рівня 8,0 грн/USD (рис. 1) НБУ заборонив банкам скуповувати дефіцитну іноземну валюту та створювати відкриту "довгу" валютну позицію більше 5%. Протягом другої валютно-фінансової кризи в Україні 2014—2016 рр. з "стрижковою" девальвацією національної валюти з 8,0 грн/USD до рівня 26,5 грн/USD (рис. 1) та катастрофічним дефіцитом іноземної валюти НБУ обмежив рівень допустимої відкритої позиції в іноземних валютах до 1%, а при операціях купівлі-продажу валюти на міжбанківському валютному ринку до 0,1% від регулятивного капіталу банку [11].

Таким чином, сучасні банки в Україні практично вимушені відмовитись від середньострокових та довгострокових стратегій використання відкритих валютних позицій в іноземній валюті, або наполягати на дозволі про застосування в Україні світових інструментів строкового валютного хеджування валютних ризиків відкритих валютних позицій (валютних форвардів, валютних ф'ючерсів та валютних опціонів).

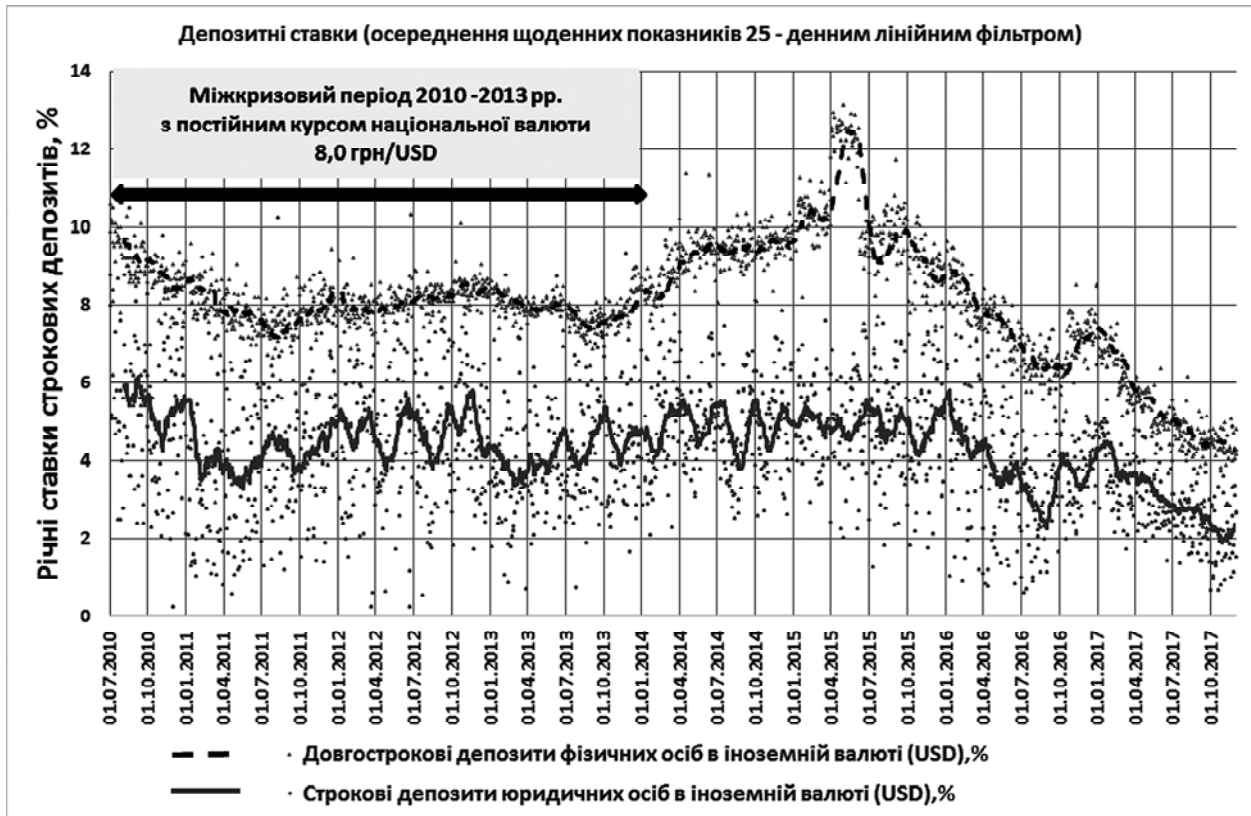

Рис. 2. Динаміка щоденних середньозважених річних ставок на залучені депозити в іноземній валюті у юридичних та фізичних осіб у 2010—2017 рр.

Джерело: побудовано самостійно за даними НБУ [16].

На сьогодні проведені дослідження дають змогу констатувати, що ринок депозитних (ресурсних) операцій банків в Україні характеризується стійким у часі розподілом вартості залучених коштів в залежності від статусу вкладника (юридична чи фізична особа) та строку залучення валютних коштів — короткостроковий чи довгостроковий.

На рисунку 2 та в таблиці 1 наведені результати статистичного аналізу баз даних Національного банку України (НБУ) щодо щоденних середньозважених процентних ставок залучення валютних ресурсів банками банківської системи (БС) України від фізичних та юридич-

них осіб на короткострокових та довгострокових умовах у 2005—2017 рр. [16]. На рисунку 2 виділений часовий інтервал 2010—2013 рр., який позначений як міжкризовий з постійним штучно регульованим НБУ курсом національної валюти України відносно долара США (рис. 1), який є окремим об'єктом дослідження стратегії валютних позицій.

Як свідчать дані, наведені в таблиці 1, найбільш привабливими для банків з точки зору мінімальної вартості є короткострокові валютні депозити юридичних осіб, але з точки зору часової стійкості валютних ресурсів кращим варіантом є довгострокові валютні депозити юридичних осіб, але їх ставка вартості систематично на 2,0—2,5 % річних вище, ніж у короткострокових депозитів протягом всього аналізованого періоду 2005—2017 рр.

Найбільш вартисними є довгострокові депозити фізичних осіб, ставка вартості яких систематично на 1,0—2,0% річних вище, ніж ставки для довгострокових валютних депозитів юридичних осіб. Проведені дослідження ринку кредитних (активних) операцій банків в Україні показали, що він (як і ринок депозитів) характеризується стійким в часі розподілом ставок вартості надаваних в кредит коштів в залежності від валюти кредиту (іноземна чи національна), статусу позичальника (юридична чи фізична особа) та строку надання кредит-

Таблиця 1. Середньозважені ставки короткострокових та довгострокових депозитів фізичних та юридичних осіб в доларах США (USD)

Рік	Річні ставки депозитів фізичних осіб, %		Річні ставки депозитів юридичних осіб, %	
	Короткострокові депозити	Довгострокові депозити	Короткострокові депозити	Довгострокові депозити
2005	6,25	7,25	4,25	5,75
2006	6,30	7,01	4,41	5,83
2007	6,41	7,13	4,49	5,93
2008	8,85	9,84	6,19	8,18
2009	10,06	11,19	7,04	9,31
2010	8,08	8,99	5,66	7,48
2011	6,33	7,83	3,41	6,46
2012	7,14	8,15	3,92	7,20
2013	6,53	7,79	4,25	7,48
2014	8,06	9,26	4,67	7,47
2015	8,12	9,98	4,89	6,26
2016	5,94	7,26	3,60	5,91
2017	3,79	5,20	2,90	4,94

Джерело: побудовано за даними НБУ [16].

них коштів — короткостроковий кредит чи довгостроковий кредит.

На рисунку 3 та в таблиці 2 наведені результати статистичного аналізу баз даних НБУ щодо щоденних середньозважених процентних ставок надання кредитів в національній та іноземній валютах банками БС України фізичним та юридичним особам на короткострокових та довгострокових умовах у 2005—2017 рр. [16].

Предметом аналізу проведеного дослідження була різниця ставок кредитів, надаваних в національній та іноземній валютах. На рисунку 3 виділені часові інтервали 2006—2008 рр. (перед першою валютно-фінансовою кризою), коли різниця між кредитними ставками для кредитів в національній валюті та в доларах США стабільно становила 2,0—3,0% річних, та 2011—2017 рр., (передкризовий інтервал та інтервал часу другої валютно-фінансової кризи 2014—2016 рр.), коли різниця між кредитними ставками для кредитів в національній валюті та в доларах США зросла до 7,0—9,0% річних.

На наведеній стійкій градації рівней динамічних рядів ставок депозитів та кредитів в національній та іноземній валютах у БС України досліджується ПАТ "Райффайзен банк Аваль" у 2006—2008 рр. та 201—2013 рр. побудував стратегію "короткої" валютної позиції, яка полягала в такому [17]:

Таблиця 2. Середньозважені річні ставки короткострокових та довгострокових кредитів, наданим фізичним та юридичним особам у національній валюті та доларах США (USD), %

Рік	Усереднено юридичні та фізичні особи		Національна валюта (гривні)		Іноземна валюта (долари США)	
	Національна валюта	Іноземна валюта	Фізичні особи	Юридичні особи	Фізичні особи	Юридичні особи
2005	15,30	11,50	25,91	14,80	15,36	11,49
2006	15,00	11,40	25,41	14,51	15,22	11,39
2007	13,88	11,27	23,51	13,42	15,05	11,26
2008	17,92	11,71	30,36	17,33	15,64	11,70
2009	21,28	10,51	36,05	20,58	14,04	10,50
2010	13,25	10,06	22,44	12,81	13,44	10,06
2011	15,05	9,47	24,07	14,42	13,73	9,43
2012	18,32	8,30	27,83	17,45	12,77	8,30
2013	15,86	9,35	28,15	14,37	13,20	9,35
2014	17,23	8,86	27,19	16,38	0,00	8,86
2015	21,28	8,25	30,19	20,82	0,00	8,25
2016	18,28	8,05	31,73	17,46	0,00	8,05
2017	15,02	6,84	29,50	13,89	0,00	6,84

Джерело: побудовано за даними НБУ [16].

1) враховувалось, що у 2005—2008 рр. та у 2010—2013 рр. НБУ штучно тримав стабільний курс національної валюти відносно долара США на рівні 5,05 грн/USD (із періодом зниження у першій половині 2008 року до 4,85 грн/USD) та 8,0 грн/USD, що створювало умови мінімального ризику конверсійних операцій продажу/покупки валюти;

2) ПАТ "Райффайзен банк Аваль" у 2006—2007 рр. залучив довгостроковий субординований борг у 297 млн USD від материнського банку "Райффайзен" (Австрія);

3) частка субординованого боргу продається банком за гривні, розкривається значна відкрита "корот-

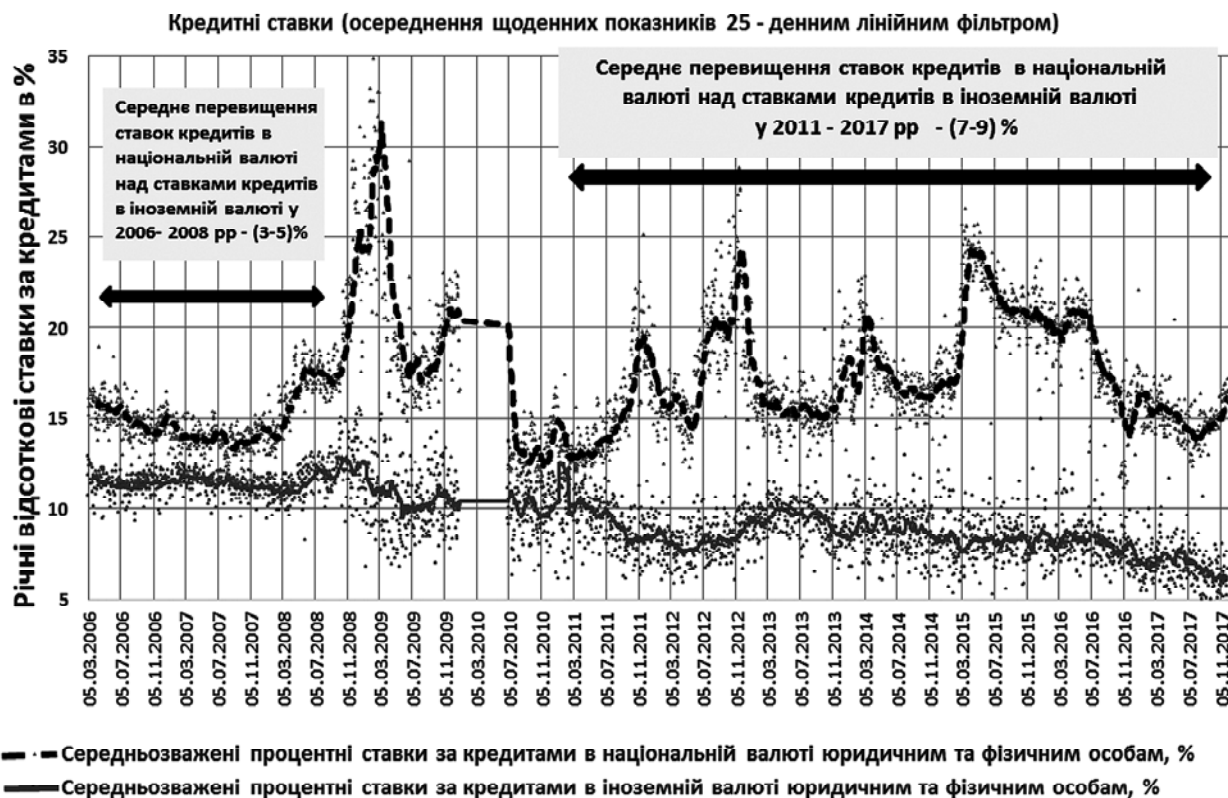

Рис. 3. Динаміка щоденних ставок на надані кредити в національній та іноземній валютах юридичним та фізичним особам у БС України у 2006—2017 рр.

Джерело: побудовано за даними НБУ [16].

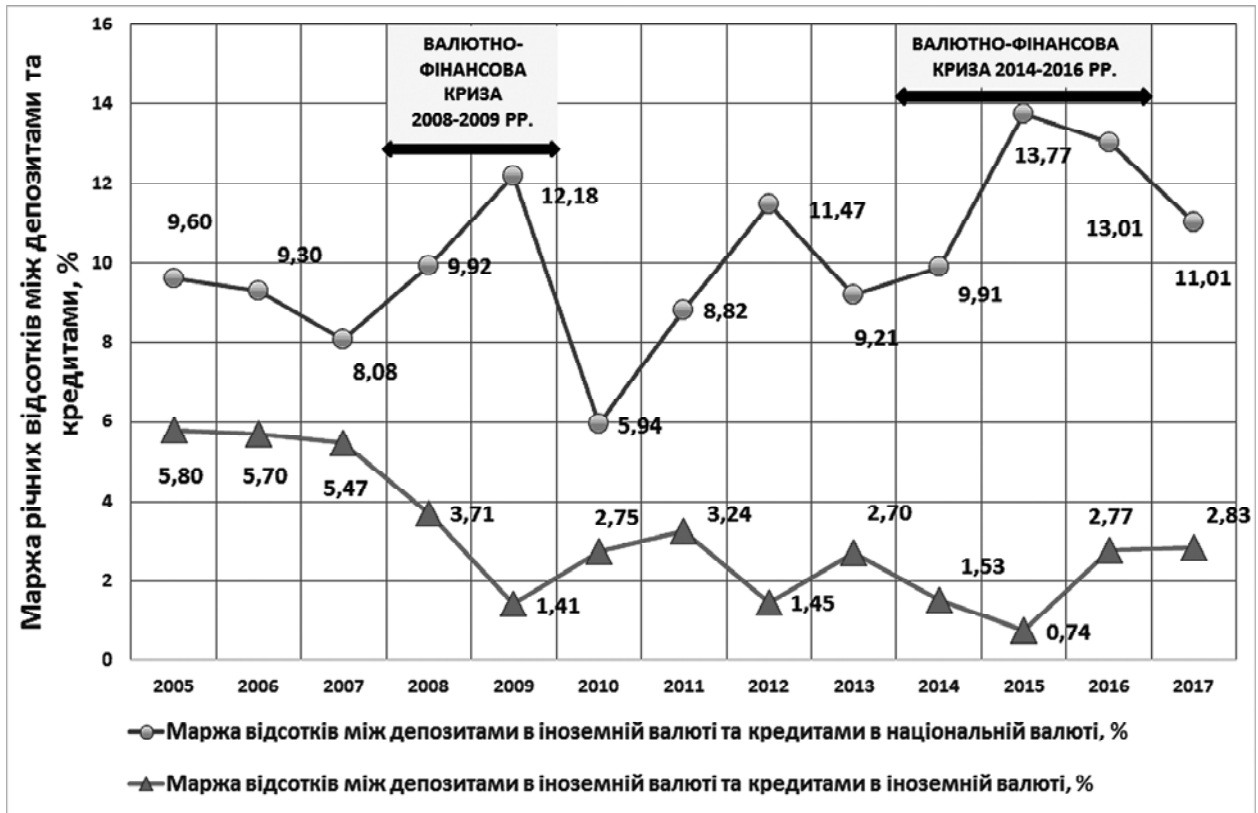

Рис. 4. Динаміка середньорічного рівня маржі процентного прибутку наданих кредитів в національній та іноземній валютах, ресурсною базою яких є депозити в іноземній валюті в БС України у 2005—2017 рр.

Джерело: побудовано самостійно за даними НБУ [16].

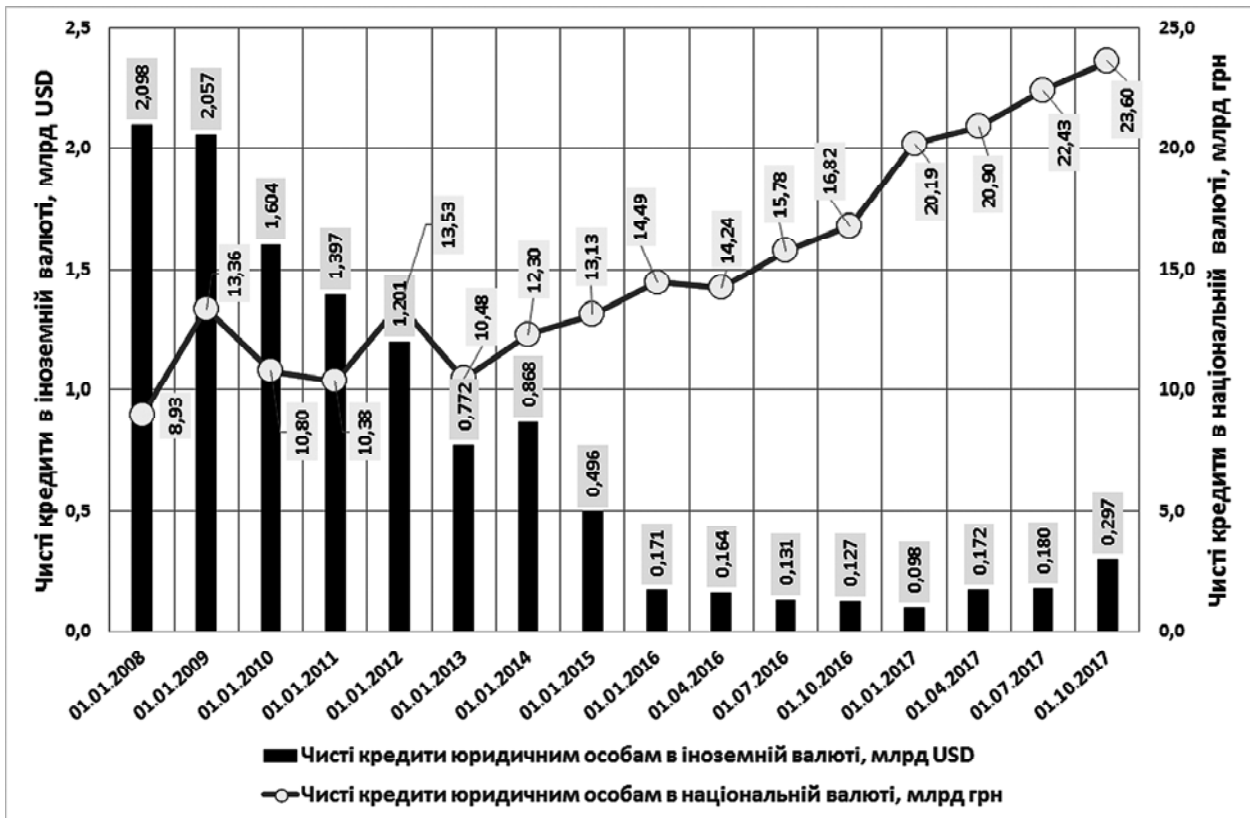

Рис. 5. Динаміка розподілу чистих кредитів у портфелі кредитів, наданих юридичним особам ПАТ "Райффайзен банк Аваль" у 2008—2017 рр.

Джерело: побудовано самостійно за даними НБУ [82].

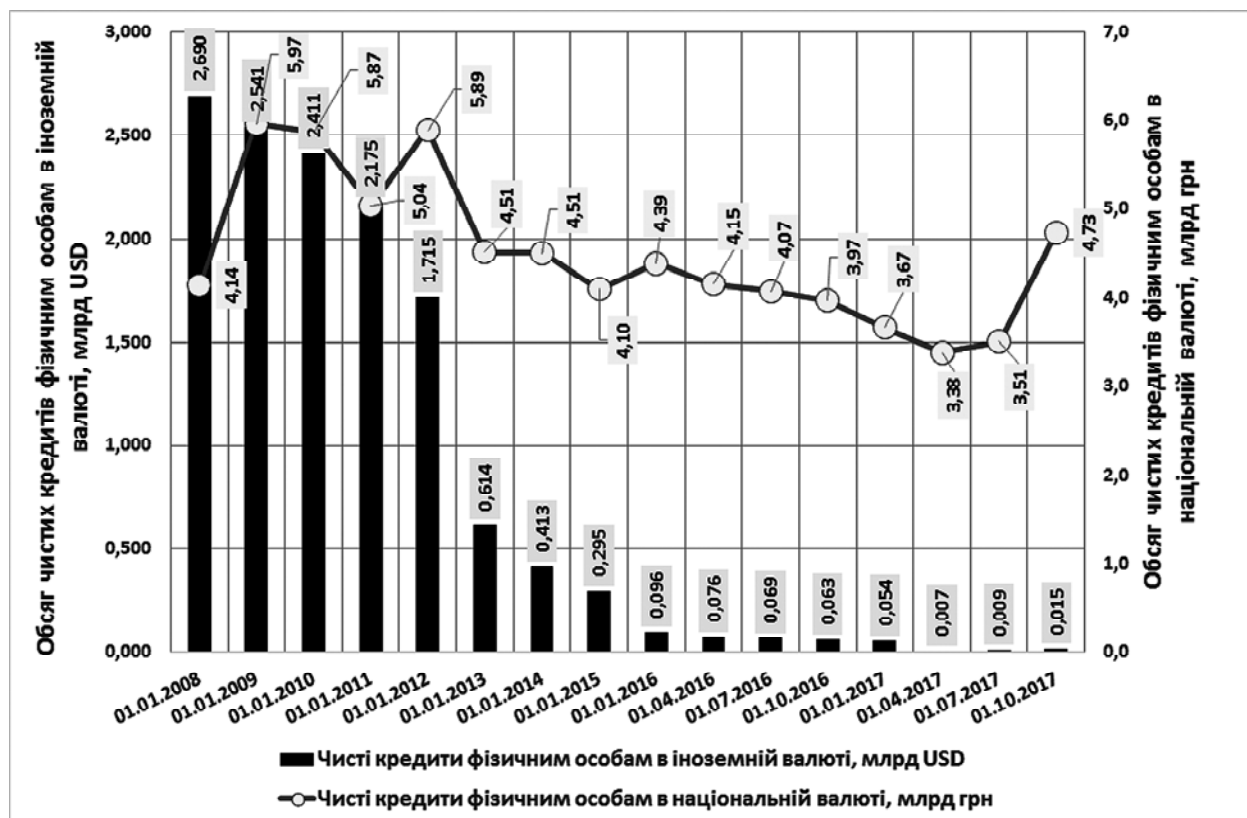

Рис. 6. Динаміка розподілу чистих кредитів в портфелі кредитів, наданих фізичним особам ПАТ "Райффайзен банк Аваль" в 2008—2017 рр.

Джерело: побудовано самостійно за даними НБУ [16].

ка" валютна позиція, при цьому для неперевищення нормативу $H13-2=10\%$ від регулятивного капіталу в позабалансовому обліку погоджуються прямі міжбанківські форвардні + swap контракти на купівлю або зворотню купівлю валюти (які, на жаль, не спрацювали під час валютно-фінансової кризи 2008—2009 рр. за "форс-мажором" банків-продавців форвардних контрактів на валюту);

4) отримані кошти в гривнях масово видаються в гривневі кредити, чим досягається зростання маржі між річними відсотками від кредитів в національній валюті та річними відсотків витрат на залучення валютних депозитів до 8,5—9,0% замість 5,5—5,8% для періоду 2007—2008 рр. (рис. 4).

Як свідчать дані, наведені на рисунках 5—6, згідно зі стратегією "короткої" валютної позиції ПАТ "Райффайзен банк Аваль" у 2007 році мав відкриту балансову "коротку" валютну позицію в розмірі (-556) млн грн (продано 118,1 млн USD), а у 2008 році наростив її до (-770) млн грн за рахунок створення валютних резервів кредитного ризику неповернення кредитів (створено 23 млн USD резервних контрактів за рахунок зменшення прибутку) [17]. Таким чином, за рахунок додаткової 5% кредитної маржі банк заробив у 2007—2008 рр. додатковий прибуток від кредитних операцій по схемі "короткої" валютної позиції у розмірі 60,6 млн грн (12 млн USD при курсі 5,05 грн/USD).

Аналогічно у 2011—2013 рр., як свідчать дані, наведені на рисунку 5, банк був вимушений нарощувати відкриту "коротку" валютну позицію при створенні додаткових контрактів кредитного ризику та частково

компенсувати понесені витрати прибутку за рахунок застосування кредитів в національній валюті з валютною ресурсною базою згідно стратегії регульованої "короткої" валютної позиції ПАТ "Райффайзен банк Аваль" [17]:

а) врахував заборону НБУ (у першій валютно-фінансовій кризі 2008—2009 рр.) на кредитування фізичних та юридичних осіб в іноземній валюті, якщо вони не мають джерел доходів в іноземній валюті, та знов застосував схему "залучення валютних депозитів — конверсія їх у гривню — видача кредитів у національній валюті за значно вищими ставками, ніж для кредитів в іноземній валюті";

б) після девальваційного "стрибка" девальвації курсу національної валюти у 2008—2009 рр. (рис. 1) та стабілізації курсу банк у 2010—2011 рр. (на фоні падіння обсягів ресурсної бази на (-1,4) млрд USD, як наслідок, кризи 2008—2009 рр. — табл. 3) нарощував балансову "коротку" валютну позицію на фоні створення максимального обсягу контрактів кредитного ризику та реструктуризації кредитів в іноземній валюті в кредити в національній валюті по схемі "короткої" валютної позиції, яка управляється (рис. 5, 6);

в) таким чином, банк на початок 2012 року розкрив максимальну "коротку" валютну позицію у розмірі 822,0 млн USD валютного еквівалента (рис. 6) та почав протягом 2012 р. її згортання методом списання безнадійних до повернення валютних кредитів за рахунок часткового списання їх контрактного покриття резервами їх кору 2012 році різко наростив її до рівня (-3,78) млрд грн (продано ще 432 млн USD);

Таблиця 3. Показники діяльності в сфері валютних операцій у 2009—2017 рр.

Дата звітності	Усього чистих активів в іноземній валюті, млн USD	Усього чистих зобов'язань в іноземній валюті, млн USD	Валютна балансова позиція (активи - пасиви) в іноземній валюті, млн USD	Результат від конверсійних операцій з іноземною валютою, млн USD	Результат від переоцінки валютної позиції по іноземній валюті, млн USD	Чистий прибуток/ (збиток) банку, млн USD
01/01/2007	5 049,2	5 167,3	-118,1		3,0	116,3
01/01/2009	4 861,0	5 003,2	-141,4		-3,3	104,4
01/01/2010	3 611,1	4 051,2	-440,1	24,8	-27,6	-252,4
01/01/2011	3 061,4	3 780,4	-719,0	20,2	-5,9	0,1
01/01/2012	2 410,1	3 231,6	-821,5	20,1	-7,3	3,8
01/01/2013	2 160,7	2 632,3	-471,5	17,0	-2,0	4,2
01/01/2014	1 536,8	1 963,1	-426,4	19,2	-2,8	91,3
01/01/2015	1 077,4	1 269,2	-191,8	29,3	-148,7	-86,8
01/01/2016	670,4	644,3	26,1	19,7	-79,7	-60,0
01/01/2017	454,9	452,5	2,5	12,6	3,7	140,5
01/10/2017	603,9	590,3	13,6	8,0	1,5	151,0

Джерело: побудовано автором за даними НБУ [16; 17].

г) у 2013—2014 рр. банк утримував "коротку" валютну позицію на рівні (-3,47) — (-3,02) млрд грн (еквівалент 471,5—426,4 млн USD), екстренно згортаючи її на фоні другої валютно-фінансової кризи в Україні 2014—2016 рр., в якій банк втратив ще (-3,1 млрд USD) валютних ресурсів (табл. 3).

Враховуючи, що додаткова маржа на схемі "валютні депозити — кредити в національній валюті" зросла у 2011—2013 рр. з рівня 5 % до 9,5—10% (рис. 4) банк заробив у 2011—2014 рр. додатковий прибуток від кредитних операцій по схемі "короткої" валютної позиції у розмірі 900 млн грн (еквівалент 112,5 млн USD при курсі 8,0 грн/USD).

На фоні отриманих додаткових прибутків ПАТ "Райффайзен банк Аваль" при застосуванні стратегії відкри-

тої "короткої" валютної позиції наразився на класичні валютні ризики отримання збитків від утримування "короткої" валютної позиції в валютно-фінансових кризах 2008—2009 рр. та 2014—2016 рр. (рис. 7) з "стрижковою" девальвацією національної валюти України та відповідним ростом курсу іноземної валюти.

Банк почав в обох кризах термінове згорання "короткої" валютної позиції та купівлю валюти на міжбанківському валютному ринку України для переходу в відкрити "довгу" валютну позицію, яка є прибутковою при рості курсу іноземних валют. Оскільки всі банки БС України на фоні тренду девальвації національної валюти одночасно почали процес масової конверсії активів в національній валюті в активи в іноземній валюті,

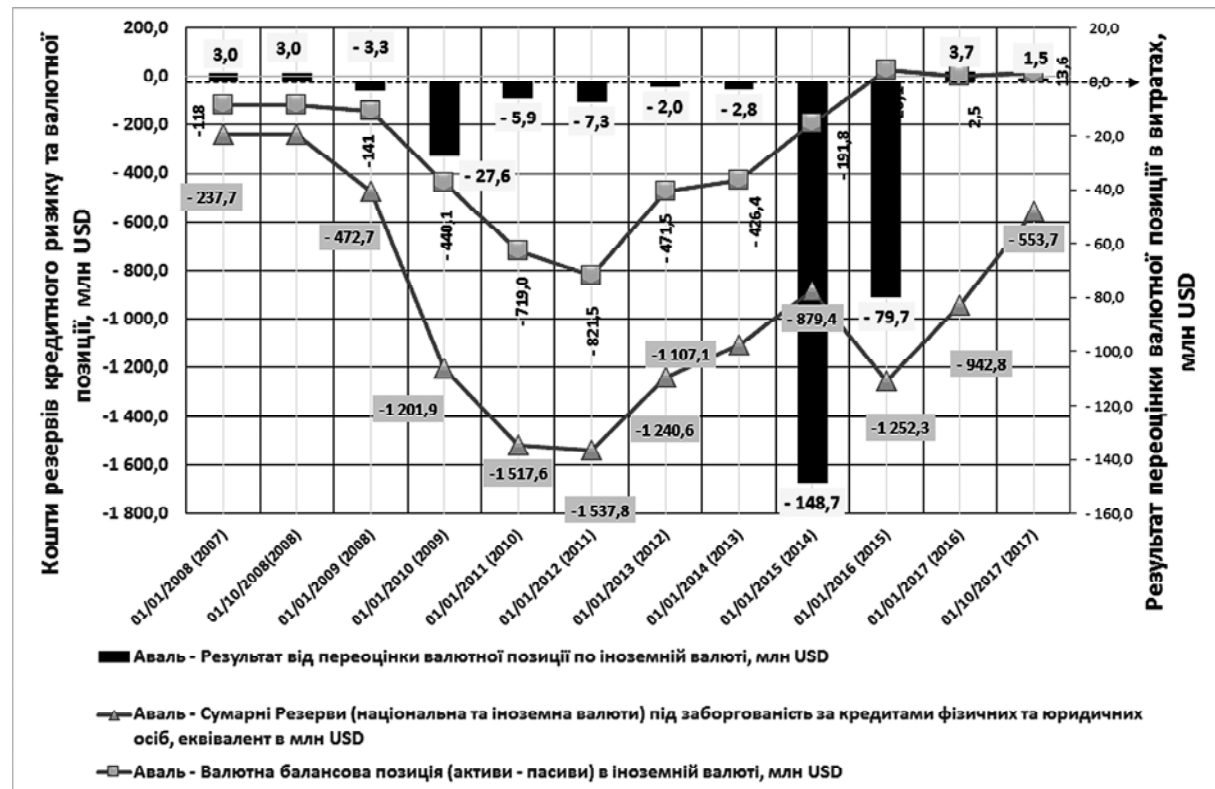

Рис. 7. Збитки схеми "короткої" валютної позиції ПАТ "Райффайзен банк Аваль" протягом "стрижкової" девальвації національної валюти в кризах 2008 та 2014 рр.

Джерело: побудовано самостійно за даними НБУ [16].

міжбанківський валютний ринок України перейшов в режим жосткого дефіциту іноземної валюти та галопуючого росту курсу іноземних валют.

Якщо у першій кризі 2008—2009 рр. НБУ стримував рост курсу іноземних валют за рахунок власних золото-валютних резервів та введення 100% продажу валютної експортної виручки і обмежень на обсяги щоденної покупки валюти на МВРУ, то в другій кризі 2014—2016 рр. після офіційного переходу у лютому 2014 року на "плаваючий" ринковий курс національної валюти фінансової та адміністративної потужності НБУ не вистачило для стримування девальвації національної валюти більш, ніж у 3 рази (рис. 7).

При згортанні відкритої "короткої" валютної позиції за рахунок покупки банком ПАТ "Райффайзен банк Аваль" значної суми іноземної валюти за кризовими курсами, він отримав наступні збитки (табл. 3):

— у 2008—2010 рр. — (-293,4) млн грн, що еквівалентно (-36,7) млн USD при курсі 8,0 грн/USD;

— у 2014—2015 рр. — (-4,257) млрд грн, що еквівалентно (-227,6) млн USD при курсі 15,8 грн/USD у 2014 р. та курсі 24,0 грн/USD у 2015 р.).

Таким чином, за рахунок застосування ПАТ "Райффайзен банк Аваль" стратегії управління "короткої" валютної позиції сумарно у 2007—2015 рр. на фоні двох непередбачуваних валютно-фінансових криз в Україні банк отримав певну компенсацію від втрат ризикового покриття валютних кредитних ризиків за рахунок втрати частки прибутку банку:

— додатковий прибуток у +124,5 млн USD;

— додатковий збиток за рахунок ризику утримання відкритої "короткої" валютної позиції при створенні валютних контрактів кредитного ризику неповернення валютних кредитів на фоні значного росту курсу іноземної валюти в Україні у (-264,3) млн USD;

— сумарний результат ризикової валютної стратегії банку — (-139,8) млн USD.

Як наслідок, надто ризикованої збиткової валютної стратегії операцій ПАТ "Райффайзен банк Аваль" з наданим валютним субординованим боргом (297 млн USD у 2007 році), головний акціонер (64,2%) — материнський банк-нерезидент "Райффайзенбанк" (Австрія) у 2015—2016 рр. прийняв рішення про достроковий відзвіз втраченої частини коштів субординованого боргу. З врахуванням обмежень НБУ на вивід іноземного капіталу, прийнятий під час другої валютно-фінансової кризи 2014—2016 рр., операція була проведена в два етапи — у 2015 році субординований борг, який складав відкриту "коротку" валютну позицію був конвертований в гривню та внесений до статутного капіталу банку (+3,15 млрд грн), а у 2017 році, враховуючи ліберальне рішення НБУ про дозвіл репатріації дивідендів за 2014—2016 рр. акціонери прийняли рішення про нарахування дивідендів (-3,69 млрд грн), конвертацію їх в іноземну валюту (еквівалент 139,8 млн USD при курсі 26,4 грн/USD) та виведення із власного капіталу банку через коррахунок, якій відкритий в материнському банку "Райффайзенбанк" (Австрія) [17].

ВИСНОВКИ

Проаналізований досвід застосування ПАТ "Райффайзен банк Аваль" стратегії відкритої "короткої" ва-

люотної позиції в умовах отримання довгострокових валютних ресурсів від інвесторів показав, що при наявності в БС України національних особливостей розриву ставок кредитів, наданих у національній та іноземній валютах, від 5,0—5,5% у 2007—2008 рр. до 9,5—12,0% у 2012—2017 рр., можна будувати надзвичайно прибуткову стратегію надання кредитів в національній валюті за рахунок залучення довгострокових валютних депозитів.

Водночас при застосуванні стратегії відкритої "короткої" валютної позиції, яка не була в достатній мірі застрахована світовими інструментами строкових валютних контрактів на покупку валюти, які відсутні на валютному ринку України, ПАТ "Райффайзен банк Аваль" в умовах надзвичайної ситуації валютно-фінансових криз в Україні 2008—2009 рр. та 2014—2016 рр. з непередбачуваною "стрижковою" девальвацією національної валюти отримав надзвичайно великі класичні збитки від ризиків "короткої" валютної позиції в умовах росту курсу іноземної валюти.

Враховуючи наведені результати, на сьогодні БС України знаходиться перед дилемою: або прийняти антиризикову стратегію НБУ по забороні відкритих валютних позицій більше 1% від регулятивного капіталу, або впровадити світові інструменти строкових контрактів на організованих валютних строкових біржах для своєчасного страхування ризиків відкритих валютних позицій придбанням контрактів на їх термінове закриття на пільгових умовах кризових змін курсів іноземних валют.

Література:

1. Андрушко А.В. Методи управління валютним ризиком банку / А.В. Андрушко, Т.С. Кінева // Молодий вчений. — 2016. — № 11. — С. 541—544/
2. Ботвіна Н.О. Управління валютними ризиками, вплив процентної ставки та валютного курсу на прибуток банків / Н.О. Ботвіна // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. — Тернопіль: "Економічна думка", 2015. — Т. 19. — № 1. — С. 130—135.
3. Волицька А.А. Валютні ризики як впливові чинники ведення банківського бізнесу [Текст] / А.А. Волицька // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць / Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України". — Суми, 2005. — Т. 13. — С. 73—82.
4. Деркач Ю.Б. Управління валютними ризиками в банках України / Ю. Б. Деркач // Науковий вісник Херсонського національного університету. — Херсон, 2015. — Вип. 14 (Ч. 2). — С. 131—133.
5. Дзюблук О.В. Банки у системі організації валютних відносин: монографія / О.В. Дзюблук, О.М. Владимир. — Тернопіль: ТзОВ: "Терно-граф", 2014. — 296 с.
6. Ларіонова К.Л. Механізм управління валютним ризиком банку / К.Л. Ларіонова // Фінансовий простір. — № 2 (18). — 2015. — С. 40—45
7. Павлюк О.О. Політика управління валютним ризиком банку / О.О. Павлюк // Вчені записки: зб. наук. пр. / Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац.

екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана"; [редкол.: А.Ф. Павленко (відп. ред.) та ін.]. — К.: КНЕУ, 2014. — Вип. 16. — С. 192—198.

8. Положення про порядок встановлення Національним банком України лімітів відкритої валютної позиції та контроль за їх дотриманням уповноваженими банками [Електронний документ] / Постанова НБУ від 12.08.2005 року № 290 (в редакції наступних змін Постанов НБУ станом 341 від 07.06.2016). — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0946-05>

9. Примостка Л.О. Управління банківськими ризиками: навч. посібн. / Л.О. Примостка, М.П. Чуб, Г.Т. Карчева; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.О. Примостки. — К.: КНЕУ, 2011. — 600 с.

10. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний документ] / Постанова НБУ від 28.08.2001 № 368 (в редакції наступних змін Постанов НБУ станом № 104 від 20.10.2017). — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/page>

11. Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України [Електронний документ] / Постанова НБУ від 13.12.2016 № 410 (Із змінами, внесеними згідно з Постановами НБУ станом № 101 від 10.10.2017). — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0410500-16>

12. Пуш Л.А. Організація системи управління валютними ризиками в банківських установах / Л.А. Пуш // Фінанси, облік і аудит. — 2012. — Вип. 19. — С. 145—152.

13. Рэдхэд К. Управление финансовыми рисками / К. Рэдхэд, С. Хьюс; пер. с англ. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 288 с.

14. Свешнікова К.Т. Лімітування валютних ризиків комерційних банків в Україні / К.Т. Свешнікова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. — 2012. — Вип. 36. — С. 248—257.

15. Фалюта А.В. Управління валютним ризиком банку / А.В. Фалюта // Львівський національний університет ім. Івана Франка, Економіка. Управління. Інновації. — 2012. — № 1. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_1_61

16. <http://www.bank.gov.ua> — Офіційний Інтернет-сайт Національного банку України, 2017.

17. <https://www.aval.ua/about/> — Офіційний Інтернет-сайт ПАТ "Райффайзен банк Аваль", 2017.

References:

1. Andrushko, A.V. and Kinieva, T.S. (2016), "Methods of managing currency risk of a bank", *Molodyj vchenyj*, № 11, pp. 541—544 (ukr)

2. Botvina, N. O. (2015), "Currency risk management, impact of interest rate and exchange rate on bank profits", *Ekonomichnyj analiz: zb. nauk. prats', Ternopil's'kyj natsional'nyj ekonomichnyj universytet*; Vol. 19, № 1, pp. 130—135 (ukr).

3. Volyts'ka, A. A. (2005), "Foreign exchange risks as influential factors in the conduct of banking business", *Problemy i perspektivy rozvytku bankivs'koi systemy Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats' / Derzhavnyj vyschyj navchal'nyj zaklad "Ukrains'ka akademiia bankivs'koi spravy Natsional'noho banku Ukrainy"*, V. 13, pp. 73—82 (ukr).

4. Derkach, Yu.B. (2015), "Currency risk management in Ukrainian banks", *Naukovyj visnyk Khersons'koho natsional'noho universytetu*, Kherson, Vypusk 14 (Chashtyna 2), pp. 131—133 (ukr).

5. Dziubliuk, O. V. and Vladymyr, O.M. (2014), *Banky u systemi orhanizatsii valiutnykh vidnosyn [Banks in the system of organization by currency relations]*, TzOV: "Terno-hraf", Ternopil', Ukraine, 296 p. (ukr).

6. Larionova, K.L. (2015), "The mechanism of currency risk management in the bank", *Finansovyy prostir*, № 2 (18), pp. 40—45 (ukr).

7. Pavliuk, O. O. (2014), "Policy the management of currency risk of the bank", *Vcheni zapysky: zb. nauk. pr. / Min-vo osvity i nauky Ukrainy, DVNZ "Kyiv. nats. ekon. un-t im. Vadyma Het'mana"*, Vyp. 16, pp. 192—198 (ukr).

8. National Bank of Ukraine (2005), "Regulation on the procedure for establishing the limits of an open currency position by the National Bank of Ukraine and control over compliance by authorized banks", *Postanova NBU vid 12.08.2005 roku № 290 (v redaktsii nastupnykh zmin Postanov NBU stanom 341 vid 07.06.2016)*. — available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0946-05> (Accessed 01 december 2017).

9. Prymostka, L. O. Chub, M.P. and Karcheva, H.T. (2011), *Upravlinnia bankivs'kymy ryzykamy: navch. posibn. [Bank Risk Management: Teach. manual]*, KNEU, Kyiv, Ukraine, 600 p. (ukr).

10. National Bank of Ukraine (2001), "On Approval of the Instruction on the Procedure for Regulating the Activities of Banks in Ukraine", *Postanova NBU vid 28.08.2001 № 368 (v redaktsii nastupnykh zmin Postanov NBU stanom № 104 vid 20.10.2017)*. — available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/page> (Accessed 01 december 2017).

11. National Bank of Ukraine (2016), *On the settlement of the situation in the monetary and foreign exchange markets of Ukraine*, *Postanova NBU vid 13.12.2016 № 410 (Iz zminamy, vnesenymy zghidno z Postanovamy NBU stanom № 101 vid 10.10.2017)*. — available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0410500-16> (Accessed 01 december 2017).

12. Push, L. A. (2012), "Organization the currency risk management system in banking institutions", *Finansy, oblik i audyt*, Vyp. 19, pp. 145—152 (ukr).

13. Redkhed, K. and Kh'ius, S. (1996), *Upravlenye fynansovymy riskamy [Financial risk management]*, YNFRA-M, Moscow, Russia, 288 p. (rus).

14. Svieshnikova, K. T. (2012), "Limiting the currency risks of commercial banks in Ukraine", *Problemy i perspektivy rozvytku bankivs'koi systemy Ukrainy*, Vyp. 36, pp. 248—257 (ukr).

15. Faliuta, A.V. (2012), "Management the currency risk of the bank", *L'vivs'kyj natsional'nyj universytet im. Ivana Franka, Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, № 1. — Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_1_61

16. The official website of the National Bank of Ukraine, available at: <http://www.bank.gov.ua> (Accessed 01 december 2017).

17. Official website of PJSC "Raiffeisen Bank Aval", available at: <https://www.aval.ua/about/> (Accessed 01 december 2017).

Стаття надійшла до редакції 27.12.2017 р.